

LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO NR. IX-2112 2, 3, 12, 13, 25, 32, 33, 38, 39, 40¹, 87 IR 164 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslas ir uždaviniai

1.1. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 2, 3, 12, 13, 25, 32, 33, 38, 39, 40¹, 87 ir 164 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas atsižvelgiant į nustatytą poreikį tobulinti teisinį reglamentavimą, asmens duomenų apsaugos aspektu susijusį su tinkama žmogaus teisių apsauga, taip pat mokesčių administravimo efektyvumo didinimu. Įstatymo projekte taip pat siūloma atlikti kai kuriuos techninius pakeitimus.

1.2. Įstatymo projekto *tikslas* – sukurti teisinės prielaidas tinkamai žmogaus teisių apsaugai (asmens duomenų apsaugos aspektu), taip pat efektyvesniam mokesčių administravimui, kiek tai susiję su mokesčių administratoriaus veikla.

1.3. Įstatymo projekto *uždaviniai*: a) apibrėžti (sukonkretinti), kokia informacija apie mokesčių mokėtojus nelaikoma paslaptimi; b) patikslinti mokesčių administratoriaus teisinius įgaliojimus, kiek jie susiję su efektyvesniu mokesčių administravimu (asmens pripažinimo nepatikimu mokesčių mokėtoju aspektu); c) atsižvelgiant į po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo sukurtą ir jau nusistovėjusią mokesčių teisinę bazę, suteikti mokesčių administratoriui teisę savarankiškai, nederinant su Lietuvos Respublikos finansų ministerija, teikti apibendrintus mokesčių įstatymų paaiškinimus (toliau – paaiškinimai); d) įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. gegužės 13 d. nutarimą Nr. KT67-N6/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, susijusių su mokesčių teisinio reguliavimo pakeitimais, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, kuriame pripažinta, kad Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – MAĮ) 3 straipsnio 4 dalies ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 3 dalies nuostata „su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu susijusiems Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymų pakeitimo įstatymams“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams. Be to, Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio ir MAĮ 3 straipsnio pakeitimai parengti, siekiant įgyvendinti Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Aštuonioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa), XI skyriaus „Misija – atsakinga finansų politika“ antrojo skirsnio „Vyriausybės prioritetiniai projektai“ poskirsnio „Projektas: Kryptis – teisingesnė ir augti palanki mokesčių sistema“ iniciatyvą kurti stabilią ir prognozuojamą mokesčių sistemą (vengti neišdiskutuotų mokesčių sistemos pakeitimų, laikytis principo, kad apie tokius pakeitimus suinteresuotieji asmenys būtų informuojami iš anksto ir turėtų laiko tinkamai pasiruošti taikyti pasikeitusias teisės normas) ir šios iniciatyvos priemonę, numatytą Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 10.1.2 papunktyje; e) nustatyti, kaip yra apskaičiuojamos mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinos palūkanos; f) išspręsti teisės technikos klausimus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Finansų ministerijos Mokesčių politikos departamento (direktorė Jūratė Laurikėnaitė) Mokesčių ir maitų administravimo skyriaus (vedėja Ramunė

Fabijonavičiutė) patarėjas Egidijus Vizgirda (tel. (8 5) 239 0228), vyriausioji specialistė Asta Žvikevičienė (tel. (8 5) 239 00 57), kiek tai susiję su paaiškinimų privalomu derinimu, ir Olga Mikulskienė (tel. (8 5) 239 02 25), kiek tai susiję su Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. gegužės 13 d. nutarimo Nr. KT67-N6/2021 nuostatų įgyvendinimu.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

3.1. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus (2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente [\(ES\) 2016/679](#) dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva [95/46/EB](#) (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), MAĮ nepakankamai tiksliai reglamentuojami asmens duomenų apsaugos klausimai, todėl kyla objektyvi būtinybė pakeisti MAĮ nuostatas, siekiant užtikrinti tinkamą asmens duomenų apsaugą, kiek tai susiję su mokesčių mokėtojais fiziniais asmenimis. Taigi tikslinga tobulinti MAĮ nuostatas, susijusias su šiais aspektais:

a) mokesčių administratoriaus teisine pareiga užtikrinti tinkamą asmens duomenų apsaugą (MAĮ 32 straipsnis);

b) apibrėžti (sukonkretinti), kokia informacija apie mokesčių mokėtojus nelaikoma paslaptimi (MAĮ 38 ir 164 straipsniai). Pavyzdžiui, MAĮ 164 straipsnyje šiuo metu nėra apibrėžta, kokia informacija apie mokesčių mokėtojus gali būti skelbiama centrinio mokesčių mokėtojo interneto svetainėje, siekiant jam oficialiai įteikti atitinkamus dokumentus.

3.2. Šiuo metu galiojančios redakcijos MAĮ apibrėžti tam tikri mokesčių administratoriaus teisiniai įgaliojimai, tačiau jie, Įstatymo projekto rengėjų nuomone, turėtų būti tikslinami (tobulinami), atsižvelgiant į praktikoje išryškėjusias problemas, taip pat teisinio aiškumo sumetimais. Dėl šios priežasties tikslinga tobulinti MAĮ nuostatas, susijusias su šiais aspektais:

a) MAĮ 39 straipsnio („Informacijos apie mokesčių mokėtoją paskleidimas“) 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad informacija apie mokesčių mokėtoją gali būti pateikta užsienio valstybių mokesčių administracijoms (kompetentingoms institucijoms). Užsienio valstybių mokesčių administracijos (kompetentingos institucijos) gali gauti iš mokesčių administratoriaus informaciją apie mokesčių mokėtoją, kai informacijos teikimas numatytas tarptautinėse sutartyse, mokesčių administratoriaus ir užsienio valstybių mokesčių administracijų sudarytuose susitarimuose, pavyzdžiui Dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartyje, Konvencijoje dėl savitarpio administracinės pagalbos mokesčių srityje, 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyvoje [2011/16/ES](#) dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinančioje Direktyvą [77/799/EEB](#), 2010 m. spalio 7 d. Tarybos reglamente [\(ES\) Nr. 904/2010](#) dėl administracinio bendradarbiavimo ir kovos su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčio srityje.

Visų pirma, užsienio valstybių mokesčių administracijos (kompetentingos institucijos) pateiktą informaciją apie mokesčių mokėtoją naudoja apmokestinimui ir teisės pažeidimų mokesčių srityje tyrimui. Tačiau, vadovaujantis tarptautiniais teisės aktais, informacija gali būti naudojama ir kitais tikslais, jeigu gaunamas informaciją pateikusios šalies kompetentingos institucijos leidimas. Taigi siekiant teisinio aiškumo ir perkelti tarptautinių sutarčių nuostatas siūloma keisti MAĮ 39 straipsnį, papildant jį nuostata, kad mokesčių administratorius gali duoti leidimą užsienio kompetentingoms institucijoms perduotą informaciją panaudoti, vykdant šių subjektų funkcijas. Priėmus šį pakeitimą, Įstatymo projekto rengėjų nuomone, neliktų galimybės skirtingai interpretuoti informacijos panaudojimo taisyklės.

b) MAĮ 33 straipsnio („Mokesčių administratoriaus teisės“) 1 punkte nustatyta, kad „mokesčių administratorius (jo pareigūnas), atlikdamas jam pavestas funkcijas, turi teisę (...) gauti iš asmenų, tarp jų iš kredito, mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų, funkcijoms atlikti reikiamus duomenis ir dokumentų nuorašus, kompiuterinių laikmenų duomenis (kopijas) apie to arba kito asmens, įskaitant naudos gavėją, turtą, pajamas, išlaidas ir veiklą, naudotis savo ir kitų juridinių asmenų valdomų ar tvarkomų registru, duomenų bazių informacija“. Tačiau praktikoje kyla diskusijų dėl to, kada, kokiomis apimtimis mokesčių administratorius mokesčių

administravimo tikslais turi teisę gauti aktualią informaciją iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro. Taigi tikslinga MAĮ papildyti nuostatomis, kad mokesčių administratorius mokesčių administravimo tikslais turi teisę gauti aktualią informaciją ir iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro.

c) MAĮ 40¹ straipsnyje („Minimalūs patikimo mokesčių mokėtojo kriterijai“) nustatyti atvejai, kada asmuo, padaręs teisės pažeidimus (nusižengimus, nusikalstamas veikas), laikytinas neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų. Teisės normos teorinio vertinimo ir praktinio taikymo metu buvo nustatyti tam tikri šių MAĮ nuostatų netikslumai ir trūkumai:

- Asmuo skirtingą laikotarpį laikomas neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, priklausomai nuo to, kokia forma jis veikia (kaip juridinis asmuo; individualia veikla užsiimantis fizinis asmuo ar fizinis asmuo) ir pagal kurio Lietuvos Respublikos įstatymo (Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymą ar Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksą) nuostatas yra baudžiamas. T. y., jeigu asmuo veikia kaip juridinis asmuo ar individualia veikla užsiimantis fizinis asmuo ir yra baudžiamas pagal Užimtumo įstatymą, neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų jis laikomas trejus metus (MAĮ 40¹ straipsnio 1 dalies 2 punktas); jeigu asmuo veikia kaip fizinis asmuo ir yra baudžiamas pagal Administracinių nusižengimų kodekso 95 straipsnį, neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų jis laikomas vienus metus (MAĮ 40¹ straipsnio 1 dalies 4 punktas). Kadangi toks skirtingas traktavimas laikytinas asmenų lygybės ir teisingumo principų pažeidimu, tikslinga panaikinti šią asmenų teisinę ir faktinę nelygybę.

- MAĮ 40¹ straipsnyje nustatyta, kad mokesčių mokėtojas juridinis asmuo arba individualia veikla užsiimantis fizinis asmuo atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus, kai „juridinio asmens vadovui ar kitam atsakingam asmeniui arba individualia veikla užsiimančiam asmeniui per paskutinius vienus metus iki jo vertinimo dienos nebuvo paskirta 1 500 eurų ar didesnė bauda už padarytą administracinį nusižengimą, numatytą Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (...) straipsniuose, ir (ar) jam nebuvo paskirta bauda už šiame punkte nurodytuose Administracinių nusižengimų kodekso straipsniuose numatytą administracinį nusižengimą, padarytą pakartotinai“ (MAĮ 40¹ straipsnio 1 dalies 4 punktas). Asmeniui paskirta 1 500 eurų bauda laikytina pakankamai reikšminga, kad toks asmuo vienus metus būtų laikomas neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, tačiau asmens laikymas tokiu pat nepatikimu asmeniu, neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, vien todėl, kad jis per vienus metus padarė pakartotinį administracinį nusižengimą, kuris neretai yra (gali būti) laikomas tik formaliu, techniniu, neatitinka teisingumo principo. Kadangi toks traktavimas laikytinas teisingumo principo pažeidimu, tikslinga šias MAĮ 40¹ straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatas (dėl pakartotinum) patikslinti, nustatant, kad tiek pirmojo, tiek pakartotino administracinio nusižengimo atveju asmuo pripažįstamas (laikomas) neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, jeigu jam paskirta 1 500 eurų ar didesnė bauda. Šiuo atveju pakartotinum, kaip teisiškai reikšminga aplinkybė, nėra naikinamas, tačiau jis bus teisiškai reikšmingas tik tais atvejais, kai asmeniui bus paskirta 1 500 eurų ar didesnė bauda.

- Vertinant MAĮ 40¹ straipsnio nuostatas, galima manyti, kad jos turi (turėtų) būti taikomos visiems asmenims, išvardytiems MAĮ 40¹ straipsnyje, tačiau, atsižvelgiant į MAĮ 40¹ straipsnio priėmimo aplinkybes ir tikslą (buvo siekta diferencijuoti mokesčių mokėtojus pagal tai, kaip jie vykdo savo teises (dažniausiai mokestines) prievoles, ir nustatyti šiems mokesčių mokėtojams skirtingą teisinį, finansinį ir ekonominį, socialinį ir psichologinį teisinį režimą), akivaizdu, kad šios MAĮ 40¹ straipsnio nuostatos neturėtų būti taikomos viešosioms institucijoms. Dėl šios priežasties MAĮ 40¹ straipsnyje tikslinga nustatyti, kad MAĮ 40¹ straipsnio nuostatos neturi būti taikomos „asmenims, nurodytiems Pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje“, t. y. biudžetinėms įstaigoms, Lietuvos bankui, valstybei ir savivaldybėms, valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms, tarnyboms ar organizacijoms, valstybės įmonei „Indėlių ir investicijų draudimas“; Europos ekonominių interesų grupėms.

d) MAĮ 13 straipsnio („Mokesčiai“) 14 ir 26 punktuose nurodyta, kad MAĮ, be kitų dalykų, administruojamos įmokos į Garantinį fondą ir socialinis mokestis.

Socialinis mokestis buvo nustatytas Lietuvos Respublikos laikinojo socialinio mokesčio įstatymu, įsigaliojusi 2006 m. sausio 1 d. Šio įstatymo 12 straipsnyje („Įstatymo galiojimas ir taikymas“) nustatyta, kad „šis įstatymas įsigalioja nuo 2006 m. sausio 1 d. ir taikomas apskaičiuojant mokestį už 2006 metus ir 2007 metus prasidėjusius mokestinius laikotarpius“, o „mokestį už 2007 metus mokesčio mokėtojai turi deklaruoti ir sumokėti į biudžetą ne vėliau kaip per devynis mėnesius po 2007 metų mokestinio laikotarpio pabaigos“. Taigi Laikinasis socialinio mokesčio įstatymas buvo taikomas tik apskaičiuojant socialinį mokestį už 2006 ir 2007 metų mokestinius laikotarpius ir šiuo metu šio mokesčio nebėra.

2016 m. rugsėjo 14 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimto Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymo, kuris įsigaliojo 2017 m. sausio 1 d., 2 straipsnio 5 dalyje, 4 ir 13 straipsniuose nustatyta, kad Garantinį fondą, Ilgalaikio darbo išmokų fondą ir darbdavių mokamas šiame įstatyme nustatytas įmokas administruoja Valstybinio socialinio draudimo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir kitos Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos. Šio įstatymo 23 straipsniu pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatymas, kurio 3 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad įmokos į Garantinį fondą administruojamos pagal MAĮ.

Taigi sistemiskai vertinant minėtų Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatas, MAĮ 13 straipsnio nuostata, kad pagal MAĮ administruojamos įmokos į Garantinį fondą (MAĮ 13 straipsnio 14 punktą) ir socialinis mokestis (MAĮ 13 straipsnio 26 punktą), yra *techniškai netiksli* ir nereiškia (nėra pagrindo teigti), kad teisiniu požiūriu įmokos į Garantinį fondą ir socialinis mokestis turi būti administruojami pagal MAĮ. Dėl šių priežasčių tikslinga pripažinti netekusiais galios MAĮ 13 straipsnio 14 ir 26 punktus.

e) Šiuo metu MAĮ nustatyta pareiga Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai (ar jos įgaliotai institucijai) ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai (ar jos įgaliotai institucijai) paaiškinimus derinti su Lietuvos Respublikos finansų ministerija.

Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiais, kai tik kūrėsi nacionalinė mokesčių teisės aktų sistema, kai, Lietuvai rengiantis tapti Europos Sąjungos nare, buvo atliekami esminiai mokesčių teisės aktų pakeitimai, siekiant užtikrinti mokesčių teisinės bazės atitiktį Europos Sąjungos *acquis*, paaiškinimų derinimas su Finansų ministerija buvo pagrįstas ir naudingas pirmiausia dėl to, kad teisės aktai buvo nauji, teisės aktų projektų aiškinamajai medžiagai keliami reikalavimai, palyginti su šiuo metu keliamais reikalavimais, buvo minimalūs, be to, mokesčių administratoriaus sistema buvo nauja, nebuvo didelės konsultavimo kvalifikacijos ir patirties. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad pastaruoju metu tiek reikalavimai teisėkūrai yra didesni, tiek mokesčių administratoriaus patirtis ir kvalifikacija yra gerokai tobulesni, o mokesčių administratorius savarankiškai teikia individualias konsultacijas, priima sprendimus dėl mokesčių teisės aktų nuostatų taikymo būsimiems sandoriams, siūlytina atsisakyti privalomo paaiškinimų derinimo su Finansų ministerija. Kartu pažymėtina, kad turėtų būti išlaikyta šiuo metu taikoma geroji paaiškinimų derinimo su visuomene praktika. Mokesčių administratoriaus nuomonę derinti su Finansų ministerija reikėtų tais atvejais, kai mokesčių administratoriui kiltų klausimų (abejonių) dėl naujai įsigaliojusių mokesčių įstatymų, naujų mokesčių, jų tarifų, lengvatų, naujų sankcijų už mokesčių įstatymų pažeidimus, iš esmės pasikeitusios apmokestinimo tvarkos, apmokestinimo teisinio reglamentavimo bei taikymo principų. Vis dėlto ir šiais atvejais derinimas galėtų vykti atskiru mokesčių administratoriaus prašymu, be MAĮ nustatytos privalomos paaiškinimų derinimo pareigos. Dėl Žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerijos paaiškinimų derinimo su Finansų ministerija pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatyme jai suteiktais įgaliojimais, kiekvienam ministrui yra nustačiusi tam tikras valdymo sritis (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimas Nr. 330 „Dėl ministrams

pavedamų valdymo sričių“), todėl Finansų ministerija pagal savo kompetenciją gali teikti išvadas dėl tam tikro kitos ministerijos parengto paaiškinimo, bet tokios išvados būtų tik patarimojo, o ne privalomojo pobūdžio institucijoms, kurios atsakingos už joms nustatytas valdymo sritis. Siekiant, kad nebūtų painiojamos kompetencijos viešojo administravimo srityse, siūloma privalomo paaiškinimų derinimo su Finansų ministerija atsisakyti. Tačiau ir šiuo atveju, atsiradus poreikiui, toks derinimas galėtų vykti atskiru institucijos prašymu, be MAĮ nustatytos privalomos paaiškinimų derinimo pareigos.

f) Dabartinis teisinis reglamentavimas numato bendrąją mokesčių įstatymų įsigaliojimo termino taisyklę – įstatymai, nustatantys naują mokesčių, naują mokesčio tarifą, mokesčio lengvatą, sankcijas už mokesčių įstatymų pažeidimus arba iš esmės pakeičiantys apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarką ar apmokestinimo teisinio reglamentavimo bei taikymo principus, turi įsigalioti ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo jų paskelbimo dienos. MAĮ ir Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatyta, kad ši, bendroji, mokesčių įstatymų įsigaliojimo ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos taisyklė netaikoma su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu susijusiems mokesčių įstatymų pakeitimo įstatymams.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. gegužės 13 d. nutarimu Nr. KT67-N6/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, susijusių su mokesčių teisinio reguliavimo pakeitimais, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pripažinta, kad MAĮ 3 straipsnio 4 dalies ir Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 3 dalies nuostata „su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu susijusiems Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymų pakeitimo įstatymams“ prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, todėl būtina priimti atitinkamus MAĮ 3 straipsnio 4 dalies pakeitimus.

g) Galiojančios redakcijos MAĮ 87 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad „mokesčių administratorius, per šio straipsnio 7 dalyje nurodytą terminą negrąžinęs mokesčio permokos sumos, mokesčių mokėtojo naudai skaičiuoja palūkanas, kurių dydis lygus praėjusio kalendorinio ketvirčio aukciono būdu išleistų Lietuvos Respublikos valstybės išdo vekselių metinės palūkanų normos svertinio vidurkio dydžiui, iki ši mokesčio permoka bus mokesčių mokėtojui grąžinta“, tačiau šios mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinos palūkanos skiriasi nuo tų palūkanų, kurias pagal mokesstinės paskolos sutartį moka pats mokesčių mokėtojas, kai jo turima mokesstinė nepriemoka atidedama arba išdėstoma (žr. MAĮ 88 straipsnio 5 dalį). Be to, Mokesčių administravimo įstatymo 87 straipsnio 9 dalyje nenumatyta, kaip turėtų būti skaičiuojamos mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinos palūkanos, jeigu praėjusį kalendorinį ketvirtį Lietuvos Respublikos valstybės išdo vekseliai nebuvo išleisti. Dėl šių priežasčių tikslinga suvienodinti palūkanų dydžius (palūkanų dydį, kurį moka mokesčių mokėtojai pagal mokesčių paskolų sutartis, sulygtinti su palūkanų dydžiu, kurį moka valstybė (mokesčių administratorius), kai mokesčių administratorius laiku negrąžina mokesčių mokėtojui jo turimos mokesčio permokos).

4. Įstatymo projekte siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

4.1. Esminės Įstatymo projekto nuostatos:

4.1.1. siekiant užtikrinti tinkamą ir efektyvią asmens duomenų apsaugą, taip pat atsižvelgiant į Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos reikalavimus (Lietuvos Respublikos įstatymuose turi būti nustatytas asmens duomenų rinkimo tikslas, konkretūs renkami asmens duomenys ir šių duomenų saugojimo laikotarpis), MAĮ 38 straipsnis („Informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumas“) papildomas nuostatomis dėl: a) asmens duomenų viešinimo tikslo; b) konkrečių viešintinų asmens duomenų, c) šių duomenų viešinimo laikotarpio, d)

mokesčių mokėtojo teisės reikalauti asmens duomenų apsaugos ir šią teisę atitinkančios atitinkamos mokesčių administratoriaus pareigos.

MAĮ 38 straipsnio 2 dalies 5, 8 ir 9 punktuose nurodytus asmens duomenis skelbti būtina (tikslinga), nes tokie, pavišinti, asmens duomenys, pirma, leis tretiesiems (suinteresuotiems) asmenims gauti (pasitikrinti) objektyvią, patikimą (valstybinės įstaigos teikiamą), nemokamą informaciją apie konkrečius mokesčių mokėtojus (pvz., informaciją apie konkrečių juridinių asmenų teisinį statusą; pridėtinės vertės mokesčio mokėtojus; asmenis, vykdančius individualią veiklą; asmenis, turinčius paramos gavėjo statusą; kita); antra, tokia, valstybinės įstaigos pavišinta, informacija leis tretiesiems asmenims nustatyti potencialiai neteisėtas situacijas (pvz., sudarant sandorius su asmenimis, kurie neatitinka jų deklaruojamo teisinio statuso, vengia mokesčių prievolių vykdymo, kita); trečia, tokia, valstybinės įstaigos pavišinta, informacija yra minimali, proporcinga ir skelbiama griežtai apibrėžtais atvejais ir terminais, kas leidžia užtikrinti šių asmens duomenų apsaugą;

4.1.2. MAĮ 38 straipsnis papildomas nurodant, kas nėra laikoma paslaptimi apie mokesčių mokėtoją (pvz., informacija apie mokesčių mokėtojo atžvilgiu atliekamą (neatliekamą) mokesčių patikrinimą ar mokesčių tyrimą, informacija apie tai, kokiai mokesčių mokėtojų grupei (naujas mokesčių mokėtojas; užsienio juridinio asmens fiskalinis agentas; draudėjas; ūkininkas, kuriam taikoma PVM kompensacinio tarifo schema; laiduotojas; bankrutuojantis mokesčių mokėtojas ir panašiai) priskiriamas konkretus mokesčių mokėtojas; kita;

4.1.3. MAĮ 40¹ straipsnyje („Minimalūs patikimo mokesčių mokėtojo kriterijai“) siūlomi šie pakeitimai: a) siekiant suvienodinti skirtingą teisinį statusą turinčių asmenų (fizinių asmenų, juridinių asmenų, individualia veikla užsiimančių fizinių asmenų) įrašymo į Nepatikimų mokesčių mokėtojų sąrašus ir buvimo juose sąlygas (terminus), nustatoma, kad visi šie už nelegalų darbą nubausti ir į Nepatikimų mokesčių mokėtojų sąrašus įrašyti asmenys bus laikomi nepatikimais mokesčių mokėtojais trejus metus; b) į Nepatikimų mokesčių mokėtojų sąrašus įrašomi tik tie asmenys, kurie yra padarę Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse numatytus administracinius nusižengimus, už kuriuos šiems asmenims buvo paskirta ne mažesnė nei 1 500 eurų bauda. Taigi pakartotinumai, kaip teisinis pagrindas pripažinti asmenį nepatikimu mokesčių mokėtoju, išlieka, tik jo teisinė reikšmė yra padidinama: asmuo bus pripažįstamas nepatikimu mokesčių mokėtoju tik tais atvejais, kai už pakartotinai padarytą administracinį nusižengimą nubaudžiamas ne mažesne nei 1 500 eurų bauda; c) nustatoma, kad MAĮ 40¹ straipsnio nuostatos „netaikomos asmenims, nurodytiems Pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje“;

4.1.4. siekiant įteisinti (užtikrinti) mokesčių administratoriaus teisę gauti aktualią informaciją (duomenis) iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro, papildomas MAĮ 33 straipsnis.

Pažymėtina, kad mokesčių administratorius jau dabar turi minėtą teisę (žr. MAĮ 33 straipsnio 1 punkto nuostatas, kuriose jau dabar nustatyta, kad „mokesčių administratorius (jo pareigūnas), atlikdamas jam pavestas funkcijas, turi teisę: 1) <...> naudotis <...> kitų juridinių asmenų valdomų ar tvarkomų registru, duomenų bazių informacija“), tačiau kai kuriais atvejais mokesčių administratoriui kyla problemų, gaunant aktualią informaciją būtent iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro. Šioms problemoms išspręsti parengti MAĮ 33 straipsnio pakeitimai.

Užtikrinant asmens duomenų apsaugą mokesčių administratoriaus gautini duomenys yra minimalūs ir proporcingi mokesčių administratoriaus veiklos tikslams bei vykdomoms funkcijoms. Pagal MAĮ 33 straipsnio patikslinimus iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro gautina informacija nebus viešinama, o naudojama tiesioginėms mokesčių administratoriaus funkcijoms atlikti. Ši informacija mokesčių administratoriui būtina „siekiant laiku užkardyti galimai neteisėtus asmenų veiksmus ir apsaugoti valstybės finansų sistemą nuo galimo piktnaudžiavimo ir sukčiavimo, atliekant mokesčių mokėtojų rizikos analizę bei nustatant kontrolės prioritetus, administruojant pridėtinės vertės mokesčių ir atliekant pridėtinės vertės mokesčio skirtumo grąžinimo kontrolę, atliekant mokesčius tyrimus ir patikrinimus, vykdamant

susitarimo dėl mokesčio ir su juo susijusių sumų dydžio procedūrą, taip pat administruojant mokesčių administratoriaus kompetencijai priskirtinus mokesčius“. Gautinos informacijos apimtis yra tiksliai apibrėžtos (duomenys apie „pradėtus ikiteisminius tyrimus, fiziniams ir juridiniams asmenims priimtus ir įsiteisėjusius apkaltinamuosius nuosprendžius už sukčiavimą, neteisėtą praturtėjimą, nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai, nusikalstamas veikas finansų sistemai“);

4.1.5. MAĮ 39 straipsnyje nustatoma, kad Valstybinės mokesčių inspekcijos užsienio valstybių kompetentingiems asmenims pateikta informacija, gavus Valstybinės mokesčių inspekcijos leidimą, gali būti perduodama naudoti nemokestiniais tikslais, jeigu tai numatyta tarptautinėse sutartyse, susitarimuose ar Europos Sąjungos teisės aktuose;

4.1.6. nustatoma, kad pagal MAĮ nėra administruojamos įmokos į Garantinį fondą ir socialinis mokestis;

4.1.7. MAĮ 2, 12 ir 25 straipsniuose siūloma atsisakyti privalomos nuostatos paaiškinimus derinti su Finansų ministerija.

4.1.8. atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos teisinėje sistemoje pradami įteisinti nauji specifinės teisinės formos subjektai, nelaikytini nei fiziniams, nei juridiniams asmenims (pvz., investiciniai fondai, pagal Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymą apibrėžiami kaip neturintys juridinio asmens statuso ir nelaikytini organizacijomis), ir šie specifinės teisinės formos subjektai įgyja (gali įgyti) specifinį teisinį statusą (atitinkamas teises ir pareigas), tikslinga papildyti MAĮ 2 straipsnyje pateiktą sąvokos „asmuo“ apibrėžtį, nustatant, kad pagal MAĮ asmeniu laikytini ne tik fiziniai ir juridiniai asmenys, bet ir investicijų fondai bei pensijų fondai;

4.1.9. Įstatymo projekte siūloma atsisakyti nuostatų, pagal kurias Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymų pakeitimo įstatymams, susijusiems su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu, leidžiama įsigalioji greičiau nei per bendrąjį šešių mėnesių terminą. Siūlomi pakeitimai įgyvendins Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos iniciatyvą kurti stabilią ir prognozuojamą mokesčių sistemą, užtikrins teisinio reguliavimo, kuriuo nustatomi mokesčiai, stabilumą, bus labiau paisoma teisėtų mokesčių mokėtojų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo principų. Taip pat iš Lietuvos teisės sistemos bus pašalintos įstatymų nuostatos, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. gegužės 13 d. nutarimu Nr. KT67-N6/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, susijusių su mokesčių teisinio reguliavimo pakeitimais, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pripažintos kaip prieštaraujančios Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 70 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams;

4.1.10. MAĮ 87 straipsnio 9 dalyje siūloma nustatyti, kad „mokesčių administratorius, per šio straipsnio 7 dalyje nurodytą terminą negrąžinęs mokesčio permokos sumos, mokesčių mokėtojo naudai skaičiuoja palūkanas, kurių dydis lygus MAĮ 88 straipsnio 5 dalyje nustatytoms palūkanoms, mokamoms pagal mokesstinės paskolos sutartis, iki ši mokesčio permoka bus mokesčių mokėtojui grąžinta.“ Tokiu būdu mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinų palūkanų dydis bus identiškas tam dydžiui palūkanų, kurias moka mokesčių mokėtojai pagal mokesčių paskolų sutartis, kai mokesčių mokėtojų mokesstinės nepriemokos atidedamos arba išdėstomos MAĮ 88 straipsnio nustatytais atvejais ir tvarka;

4.1.11. nustatoma, kad MAĮ, išskyrus tam tikras išimtis, įsigalioja 2022 m. gegužės 1 d.

4.2. Laukiami teigiami rezultatai – priėmus Įstatymo projektą, bus: a) apibrėžta (sukonkretinta) paslapties apie mokesčių mokėtojus sąvoka, taip pat užtikrinta tinkama asmens duomenų apsauga; b) patikslinti mokesčių administratoriaus teisiniai įgaliojimai, susiję su efektyvesniu mokesčių administravimu (asmens pripažinimo nepatikimu mokesčių mokėtoju aspektu); c) įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. gegužės 13 d. nutarimo Nr. KT67-N6/2021 aktualios nuostatos; d) nustatyta, kaip apskaičiuojamos mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinos palūkanos; e) išspręsti teisinės technikos klausimai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir priemonės, kurių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Laukiami teigiami Įstatymo projekto rezultatai nurodyti šio aiškinamojo rašto 4.2 papunktyje. Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekte nėra sprendžiami baudžiamosios teisės klausimai, todėl poveikis kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatomas.

7. Įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Kiek tai susiję su „Minimaliais patikimo mokesčių mokėtojo kriterijais“ (MAĮ 40¹ straipsnio pakeitimas), Įstatymo projektas turės teigiamos įtakos sąžiningam verslui ir jo plėtrai, nes bus nustatomi ir baudžiami nesąžiningi mokesčių mokėtojai, padarę neteisėtas veikas.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant įgyvendinti Įstatymo projekto nuostatas, kartu turės būti priimti Lietuvos Respublikos įstatymų pakeitimo įstatymų projektai: Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo Nr. XI-2220 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos laikinojo socialinio mokesčio įstatymo Nr. X-231 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymuose nustatytų reikalavimų. Įstatymo projekte tikslinama sąvoka „asmuo“ įvertinta Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštaruja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisės aktams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Siekiant įgyvendinti Įstatymo projekto nuostatas, priimti įgyvendinamųjų (poįstatyminių) teisės aktų nereiks.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įgyvendinant MAĮ 40¹ straipsnio 1 dalies 4 punkto pakeitimą (pakartotinių nusižengimų teisinės reikšmės didinimą), MAĮ 40¹ straipsnio 1 dalies nuostatą, kad šioje dalyje nustatyti kriterijai netaikomi asmenims, nurodytiems Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, taip pat nuostatą, kad nauji duomenys skelbiami interneto svetainėje bei asmens duomenų tvarkomi 10 metų, reikės papildomų lėšų (Valstybinės mokesčių inspekcijos

prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenimis, tam reikės vienkartinės sumos, apytiksliai 10 000 eurų).

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis
„Asmens duomenys ir jų apsauga“, „minimalūs patikimo mokesčių mokėtojo kriterijai“, „informacijos gavimas“, „paaiškinimai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.
